

DEN STILLE UKE OG PÅSKE

Domkirken menighet Tønsberg

UKEN SOM FORANDRET VERDEN

De første kristne feiret ikke påske én gang i året, men året gjennom. Det usyrede brødets høytid ble feiret hver søndag. Lammets måltid ble dekket hver uke. Det var ikke før etter bruddet med synagogen i det andre århundre at det vokste fram et ønske om en årlig påskefest som liknet den jødiske påskefesten. Noen steder ble denne festen lagt på samme dag som den jødiske påskefesten. Vanligere ble det at også den årlige påskefesten ble knyttet til søndagen. Slik fikk kirken sin påskenattsmesse som regnes som opphavet til den påskefeiringen vi kjenner i dag.

Påske feires ved vårjevndøgn. Jødenes påske er ved fullmåne i årets første måned, vårmåned Nisan. Den kristne påskedagen er den første søndagen etter første fullmåne etter vårjevndøgn. Da er naturen på sitt mest kraftfulle. Jesus står opp og drar hele skaperverket med seg.

Den første tiden ble hele frelsesverket feiret i løpet av den samme store gudstjenesten, i påskenattens store feiring. På påskenatt ble også nye medlemmer døpt og tatt opp i kirken. Fortellingene om skapelsen, om syndfloden og om utfrielsen gjennom havet ved utferden fra Egypt, ble koplet til forkynnelsen av dåpen som frelsens bad i den nye pakt. Romerbrevet 6 sto her sentralt:

Eller vet dere ikke at alle vi som ble døpt til Kristus Jesus, ble døpt til hans død? Vi ble begravet med ham da vi ble døpt med denne dåpen til døden. Og som Kristus ble reist opp fra de døde ved sin Fars herlighet, skal også vi vandre i et nytt liv.

Tradisjonen med å dramatisere hendelsene med å feire egne gudstjener på hver av dagene i påsken, stammer fra Jerusalem. En kvinnelig pilegrim som het Egeria forteller i en reiseskildring fra år 383 hvordan oldkirkens påskefeiring i Jerusalem artet seg. Palmeprosesjon over oljeberget, samling i kirken over Golgata og Jesu gav sto så sentralt både på Skjærtorsdag og Langfredag, før menigheten samlet seg til den store våkegudstjenesten natt til påskedagsmorgen. Fra Jerusalem spredte dette mønsteret seg over hele kristenheten. Helligdagsfeiringene på hver av påskens store dager står fremdeles sentralt i vår påskefeiring.

De siste 50 årene har kirker over hele verden ønsket å styrke påskefeiringen ved å hente opp igjen fylde i disse tradisjonene. Domkirken i Tønsberg har lenge vært en del av dette. Vi inviteres også dette året til en pilegrimsvandring gjennom den stille uke til påskedag hvor vi kan forkynne for en hel verden:

Jesus Kristus er oppstanden. Ja, han er sannelig oppstanden.

PALME – SØNDAG

Tønsberg kan kalles et Jerusalem i miniatyr. Mikkelsberget gir assosiasjoner til Oljeberget. Rundkirken i Storgaten ble reist av kirke og kongemakt etter nettopp å ha besøkt Jerusalem. Rundkirken har Gravkirken i Jerusalem som modell. Når vi feirer påske i Tønsberg er vi så nær de historiske hendelsene som vi kan være her på 65 grader nord.

Da Egeria besøkte Jerusalem i år 383, skrev hun følgende om palmeprosesjonen som innledet den store påskeuken:

Ved den 11. time leses utdrag fra evangeliene om hvordan barn som bærer sine palmegreiner, møter Herren og sier: «Velsignet være han som kommer i Herrens navn». Umiddelbart etter reiser biskopen seg og hele folket med ham, og de beveger seg til fots fra toppen av Oljeberget mens de synger. Alle barna i nabolaget, også de som er for unge til å gå og blir båret på skuldrene av foreldrene sine, bærer greiner, noen av palmer, andre av oliven. Alle sammen følger biskopen til fots hele veien fra toppen av fjellet og inn i byen, og fra byporten og like til Oppstandelseskirken.

Denne prosesjonen gjenskapes i palmesøndagens gudstjeneste. Domkirken er pyntet med palmetrær som vi bryter av grener på og hilser prosesjonen som er «kommet over berget» og inn i byen og

kirkehuset. Vi gjør oss klar til å følge Jesus gjennom hans lidelse og død til oppstandelsens morgen.

Palmesøndag er den siste søndagen i faste. Dagens bønn bes ved innledningen til gudstjenesten:

Jesus Kristus, ydmyke konge, du kom til oss, fornedret og fattig.
Vi ber deg: Forson oss med Gud og med hverandre.
Lær oss å gi avkall på vårt eget og følge deg,
du som med din Far og Den hellige ånd lever og råder,
én sann Gud fra evighet til evighet. Amen.

PALMESØNDAG

kl. 11 Domkirken HØYMESSÉ

Kapellan Ingulf Bø Vatnar
Domkantor Arne Rodvelt Olsen.
Lajla Kollerud og Odd Ropstad

Palmeprosesjon
Dåp. Nattverd.
Kirkekaffe i Storgaten 52

I tidligere tider var det umulig å få tak i palmegreiner i vår del av verden. Gåsunger fra seljetrær eller doggpil (bare på Østlandet) ble vakre symboler for det samme. Når våren kommer tidlig, kan vi ved inngangen pynte med gåsunger hjemme. Det er et vakkert uttrykk for at påskebudskapet har slått rot også hos oss.

SKJÆR – TORSDAG

På skjærtorsdag innledes den store påskefesten som går over tre dager og ender i oppstandelsesfeiringen påskenatt og påskedag. Renselen som skjærtorsdagens navn spiller på, jf uttrykket «ren og skjær», var den rituelle forberedelsen til årets store feiring. Slik fikk det alminnelige skriftemålet plass i gudstjenesten, slik vi fremdeles har det. Når gudstjenesten nærmer seg slutten, renses også alteret og alle hellige kar. Alt som står på alteret tas bort og gjøres klar til påskenattens feiring. Slik forberedes både kirkehuset og kirkens folk til å feire den oppstandne i den renhet som dåpen en gang ga oss.

Koplingen mellom denne forberedende renselsen og dåpen finner vi i fortellingen om fotvaskelsen som er en av tekstene som leses denne dagen. Under det siste måltidet reiste Jesus seg, tok kappen av seg og begynte å vaske disiplenes føtter. Det var et tegn på tjenerskap og nestekjærighet. Allerede fra 400-tallet kom denne skikken inn i gudstjenesten. I nyere tid har kirker over hele verden i solidaritet med verdens fattige fornyet denne skikken.

Fornyhet er også skikken med å feire gudstjenesten til minne om innstiftelsen av nattverden om kvelden. Det gjør vi i år også i Domkirken. Etter gudstjenesten er det dekket bord i Storgaten 52.

Det eldste vitnesbyrdet om skjærtorsdagens budskap finner vi i 1. Korinterbrev fra år 55. Paulus skriver:

Rens ut den gamle surdeigen så dere kan være en ny deig! Dere er jo som usyret brød. For vårt påskelam er slaktet, Kristus. Så la oss holde høytid, ikke med gammel surdeig av ondskap og synd, men med renhetens og sannhetens usyrede brød.

SKJÆRTORS DAG

kl. 18 Domkirken NATTVERDMESSE

Sokneprest Jan Terje Christoffersen

Domkantor Arne Rodvelt Olsen.

Diakon Hege Pytte

Sissel Rasch-Olsen og Lajla Kollerud

Sang: Nina T Karlsen / Guro Lødemel

Orgel: August Christensen

Cello: Roar Blasmo-Falnes

Allment skriftemål / Nattverd

STABAT MATER er en av kirkens mest elskede tekster. Her møter vi sorgen hos Jesu mor ved korset. Teksten er fra 1200 tallet. Det er den fransiskanske mystikeren Bonaventura som har gitt oss teksten. Giovanni Battista Pergolesi er av de mest kjente komponistene som har satt musikk til teksten. Pergolesis «Stabat Mater» inspirerte også Bach. I år framføres deler av Pergolesis «Stabat Mater» under gudstjenesten Skjærtorsdag.

LANG – FREDAG

I de aller eldste tradisjonene var Langfredag en særegen fastedag før påskefeiringen tok til påskenatt. Langfasten ble brutt med Skjærtorsdagens måltid, men på Langfredag avsto de troende igjen fra å spise i påvente av påskenattens feiring.

Etter hvert vokste det fram gudstjenestetradisjoner også for denne dagen. Her sto ikke minst tilbedelsen av korset sentralt. Også dette begynte i Jerusalem. Korset pilegrimene i Jerusalem tilba ble regnet for å være korset Jesus døde på. Pilegrimer tok fliser av dette korset med seg hjem igjen og la dem inn i kors i kirkene hjemme. Borrekorset hadde trolig en slik flis fra jerusalemkorset. Også det såkalte tunsbergkorset skal ha hatt en liten bit av Jesu kors gjemt i sitt relikviekammer (se egen tekst).

Et stort kors i tilnærmet full størrelse står reist sentralt i kirkerommet denne dagen, både i Domkirken og ellers i verdens mange kirker. Å samle seg omkring korset i bønn er en sentral del av Langfredagens gudstjeneste. Som en Maria og en Johannes ved foten av korset ber vi for kirken og verden i noe som framstår som den viktigste forbønnen gjennom hele året. Korsvandringene som

ofte arrangeres denne dagen, tar denne bønnen videre ut i det offentlige rom. Langfredag er dagen for å be.

Sentralt i gudstjenesten står også lesningen av lidelsesfortellingen. I år leses den største av dem alle; lidelsesfortellingen fra Johannesevangeliet. Ett enkelt lys brenner i en ellers mørklagt kirke. Påskelyset, som ble tent ved påskenattsmessen året før, slukkes ut etter disse ordene:

Da Jesus hadde fått vineddiken, sa han: «Det er fullbrakt!» Så bøyd han hodet og utåndet (Joh 19,30)

LANGFREDAG

kl. 11 Domkirken PASJONGUDSTJENESTE

Domprost Kjetil Haga

Domkantor Nina T Karlsen

Korgruppe

Ragne Ormbostad

Øystein Eilertsen

I 1971 ble det gjort et bemerkelsesverdig funn i Tønsberg. Et 7 cm stort bispekors kom fram i dagen under utgravingene i Storgaten. I et lite relikviegemme i korset var den lille splinten fra Jesu kors fremdeles bevart. Slik ble det knyttet forbindelser mellom Jerusalem og korset og Herrens tjenere her nord. Korset er i dag biskopens segl og prosesjonskors. Originalen er bevart i oldsakssamlingen.

PÅSKE – NATT

Sentrum i påskefeiringen er påskesnattens våkegudstjeneste, *påskevigilien*. I feiringen av Jesu oppstandelse, minnes vi også oppstandelsen vi selv har fått del i gjennom dåpen. I oldkirken var dette derfor også den store dåpsnatten da alle som hadde deltatt i fastetidens dåpsforberedende undervisning ble døpt. Kirkefader Augustin ble i 387 selv døpt påskesnatt. Augustin kalte denne gudstjenesten alle våkegudstjenesters mor, «natten da hele verden holder seg våken i forventning».

Påskesnattsmessen ligner på en vanlig gudstjeneste og er samtidig helt annerledes. Utenfor kirken er det tent et bål i natten. Herfra hentes flammen til det store påskelyset som løftes opp mens presten synger «Kristus, verdens lys». Fra bålet bæres lyset inn i kirken hvor flammen snart sprer seg til de mange håndholdte lysene som menigheten har fått utdelt. Alterbordet dekkes, påskelovsungen fyller rommet, så følger lesningene som knytter skapelsen og nyskapelsen sammen. Deretter lyder den eldste av alle oppstandelsesberetningene, fra Markus, vi minnes vår dåp, og alle inviteres til gledens måltid ved Herrens bord. Denne natten vil gleden ingen enda ta og den ene jubelsalmen ledsager den andre,

til vi igjen står i mørket utenfor står og synger: «Påskemorgen slukker sorgen». På nytt får vi erfare at livet er sterkere enn døden og at lyset fra den åpne graven er sterkere enn alle mørkets krefter.

PÅSKENATT

kl. 22 Domkirken PÅSKEVIGILIEN

Domprost Kjetil Haga

Domkantor Arne Rodvelt Olsen.

Sokneprest Jan Terje Christoffersen

Domkantor Nina T Karlsen

Sissel Rasch-Olsen, Øystein Eilertsen

Lajla Kollerud. Korggruppe

Nattverd.

Salmevandring.

PÅSKE – DAG

Så er det igjen søndag, og selv om hver søndag er en påskedag, så kan ingen søndag ligne denne. Trompetfanfaren fra orgelgalleriet forkynner oppstandelsens glede og påkaller den endelige gjenløsningen på samme tid. Daglyset har jaget bort de siste skyggene av mismot og tvil. «Ja, han er sannelig oppstanden».

Det er som vi glemmer at vi har vært hjemme og sovet noen timer. Det er jubelen som ikke tar slutt. Bakerst i prosesjonen går biskopen som et slags pant for sannheten i budskapet vi forkynner denne dagen. De nær 2000 påskesøndager og de 100 000 søndager kan ikke ta feil. Der det er liv, er det håp. Jesus lever!

PÅSKEDAG

kl. 11 Domkirken HØYTIDSGUDSTJENESTE

Biskop Per Arne Dahl
Domprost Kjetil Haga
Domkantor Arne Rodvelt Olsen.
Sokneprest Jan Terje Christoffersen

Ragne Ormbostad
Messingblåsere. Korgruppe.
Nattverd.
Kirkekaffe i kirkerommet.

2. påskedag

I oldkirken gikk de nydøpte i sine hvite dåpsdrakter hele den første uken etter at de ble døpt påskenatt. De skulle føres dypere inn i mysteriene de var døpt inn i. Gudstjenesten 2. påskedag representerer noe av det samme. Den oppstandne viser seg for sine disipler på ny og leder dem dypere inn i troens hemmeligheter.

kl. 11 Solvangkirken ANNENDAGSMESSE

Kapellan Ingulf Bø Vatnar
Domkantor Arne Rodvelt Olsen.
Sissel Rasch-Olsen
Nattverd.